

unde postquam omissum fuit, ad præteritum non est potentia. Unde addo in hoc puncto, licet de possibili vera sint quæ diximus, nihilominus securius esse ferventer in quolibet brevi tempore operari, quia si in eo terminetur tempus meriti, poterit nihilominus esse grande præmium; si vero tempus proferatur, longe facilius erit meritum et fervorem ejus continuare, et sic multo magis crescat præmium. Ubi autem bonaë vitæ, licet brevi, adiungitur martyrium, est specialis ratio, tum augmenti ex perfectione et privilegio martyrii, tum majoris securitatis et certitudinis in consecutione præmii, quia per martyrium certissime impletur illa conditio, *si in gratia decesserit.*

49. *Ad tertium inconveniens.* — *Ad quartum inconveniens.* — Ad tertium inconveniens de continuatione actus, dicimus verum esse ex continuatione augeri meritum, cæteris partibus; vulgari autem objectioni de processu in infinitum, satisfaciemus infra tractando de conditionibus quibus meritum augetur, quia illud argumentum eamdem difficultatem habet, sive præmium actuum remissorum detur statim, sive quolibet alio tempore, sive in alia vita; imo eadem est difficultas, sive illud meritum sit gloriæ essentialis, sive accidentalis, quod nec adversarii negant. In quarta vero illatione tangitur alia quæstio de reviviscentia meritorum, quæ pertinet magis ad materiam de Pœnitentia, et in dicta Relectione tractata est, ubi ostendimus, per pœnitentiam restitu statim omnes gradus gratiæ per peccatum perditos. Unde, concessa sequela, nullum inconveniens in consequenti invenimus.

CAPUT IV.

UTRUM QUOTIES AUGETUR GRATIA PER ACTUS MERITORIOS, CHARITAS ET CÆTERÆ VIRTUTES INFUSÆ SIMUL AUGEANTUR?

1. *Prima opinio negans.* — Aliqui ex auctoribus in præcedenti capite allegatis, qui in assertione augmenti gratiæ per omnia et singula merita de condigno, qualiacumque illa sint, convenient, aliquam distinctionem in hoc faciunt inter ipsam gratiam et charitatem, quantum ad tempus augmenti; non enim, ut opinor, negant singulos actus meritorios augmenti gratiæ et gloriæ esse etiam meritorios augmenti charitatis, aliquo tempore et pro tota æternitate tribuendi, si homo

in gratia decedat. Quia saltem pro statu gloriæ necessarium erit illud charitatis augmentum, quoniam amor Dei in beatitudine suo modo pertinet ad beatitudinem essentialiæ, et debet per habitum sibi proportionatum fieri. Unde necesse est ut charitas ad proportionatum augmentum cum gratia, et lumine, ac visione perveniat; ergo, sub merito augmenti gratiæ et præmii essentialis cadet necessario charitatis augmentum. Nihilominus differentiam constituant hi auctores in tempore quo datur hoc augmentum, nam quod de gratia affirmant, statim dari, hoc de charitate negant. Ita tenuit Victoria in *Select. de Augment. charitatis*, 1 part., a num. 4, ubi sentit charitatem in via non augeri, nisi juxta excessum intensissimi actus quem operans elicit, totum vero reliquum augmentum in ingressu patriæ conferri.

2. *Illijs fundamentum.* — Fundaturque præcipue in illa proportione physica, quam putant oportere magis observari in charitate quam in gratia. Ratio autem differentia videtur esse duplex. Prima, quia augmentum gratiæ est necessarium ad majorem acceptationem ad gloriam, quæ fit per formam, et adoptionem ac filiationem intrinsecam; augmentum autem charitatis non est ad hoc necessarium, quia charitas non est propria forma per quam homo adoptatur et acceptatur ad gloriam. Secunda ratio est, quia gratia non est habitus operativus, et ideo non oportet in ea servari proportionem habituum acquisitorum, qui operativi sunt; secus autem est in charitate, eo quod sit habitus proxime operativus. Et hanc opinionem ex eodem fundamento secutus est Soto in 4, dist. 13, artic. 2, quæst. 2, et libr. 2 de Natur. et grat., capit. decimo septimo, in fine. Et quod magis est, etiam Vega, dicto libro septimo, cap. 26, licet charitatem et gratiam non putet esse in re distinctas, sed sola ratione, nihilominus ait posse augeri qualitatem illam ut gratia est, licet non augeatur ut est charitas. Quod videtur eodem modo intellexisse, quia charitas significat illam qualitatem ut est operativa; gratia vero dicit eamdem qualitatem, ut hominem reddit Deo gratum et ad beatitudinem acceptum, sub qua ratione crescit, licet non sub priori. Non potuit autem hoc intelligere de reali augmentatione per intensionem realem, sed solum de morali augmentatione ex acceptatione præcedentis meriti, et ideo illa opinio non deseruit præsenti instituto, ut paulo post dicam.

3. *Primum corollarium ejusdem opinionis.* — *Secundum corollarium.* — Ex fundamento autem hujus sententiae infertur primo, quod de charitate affirmatur, de cæteris etiam virtutibus et donis infusis affirmandum esse. Quia est eadem ratio, cum etiam aliae virtutes sint principia proxima operandi; hæc enim assignatur, ut ratio adæquata propter quam non augeatur charitas; ergo idem concludere debet de aliis virtutibus. Unde inferatur secundo charitatem non solum non augeri per suos actus minus intensos, verum etiam nec per actus meritorios aliarum virtutum, etiamsi contingat esse magni meriti, et in pluribus gradibus gratiam augeri, quia respectu charitatis nunquam servant proportionem illam, quæ ad intensionem habitus per actus physice necessaria est. Nam ad intensionem habituum acquisitorum per actus, primum omnium necessarium est, ut actus sit elicitus ab habitu, et ejusdem objecti, et si hujusmodi non sit, nihil refert ejus intensio ut habitum augeat, ut in acquisitis est manifestum; ergo, si servanda est proportio, in hoc est ante omnia servanda, ac proinde per opera meritoria aliarum virtutum, etiam intensissima et perfectissima in suo genere, non augebitur charitas, quia ratio meriti sine alia proportione non sufficit. Tertio, ob eamdem rationem idem dicendum est de cæteris virtutibus et donis infusis, quia est eadem ratio, ut dixi. Unde singuli actus meritorii solum augent illam virtutem a qua eliciuntur, et hoc non semper, sed quando sunt intensiores illa; gratiam autem omnes statim augent, quia ad hoc ratio meriti sufficit.

4.

Quartum corollarium. — Ex quibus quarto concluditur, postquam homo mereri incipit augmentum gratiæ, semper gratiam esse intensiore cæteris virtutibus, una tantum, vel altera excepta in aliquo raro casu. Dico, postquam homo incipit mereri gratiæ augmentum, quia in primo instanti justificationis non negabunt, ut opinor, illi auctores gratiam et charitatem cum aliis virtutibus in æquali intensione infundi, quia vel infunduntur per sacramentum sine ulla dispositione recipientis, ut in infantibus, et tunc nulla est ratio inæqualitatis, cum virtutes non quasi per se primo, sed ut concomitantes gratiam infunduntur; gratia autem per se postulat æquales virtutes, si aliunde ex parte subjecti non sit impedimentum. Et eadem ratio est de homine adulto, qui cum eadem dispositione justificatur, sive cum sacramento, sive abs-

que illo, quia tunc gratia infunditur cum proportione ad illam dispositionem, et fortasse etiam charitas vel pœnitentia, si ad illas pertineat illa dispositio; reliqua autem virtutes solum infunduntur ut comitantes gratiam, et ideo cum ex parte subjecti non sit ratio diversitatis, infunduntur cum proportione ad gratiam. At vero postquam homo incipit mereri augmentum gratiæ, cum actus quo meretur semper sit unius virtutis, per illum augebitur statim gratia, non tamen virtutes, nisi fortasse illa quæ actum meritorium elicit, idque non semper, sed quando ab actu intensiori incipit, quod raro contingere credimus. Ex tunc ergo incipit inæqualitas inter gratiam et virtutes infusas, quæ postea, si multiplicentur opera meritoria, nimium etiam crescit, quia gratiam augent omnia opera simul, virtutes vero non nisi divisim et signatim, unamquamque scilicet soli actus ejus. Atque ita fit tandem ut inter virtutes ipsas inter se sit perpetua inæqualitas, major tamen vel minor, prout actus earum intensiores magis vel minus multiplicantur. Si tamen contingat justum nunquam intensius operari per virtutes suas, gratia multum superabit illas in intensione, ipsæ vero virtutes semper æquales permanebunt. Quæ explicatio non adhibetur quidem a dictis auctoribus, omnino tamen consequens ad eorum fundatum, et ad judicium ferendum de probabilitate sententiae opportuna visa est.

5. *Vera sententia per affirmativam assertionem.* — *Didac. Altarez distinctio de charitate in esse entis et in esse charitatis resellitur.*

Vera tamen sententia est, quoties gratia augetur per meritum operantis, simul cum proportione augeri charitatem, et virtutes omnes quæ gratiam sanctificantem consequuntur. Hanc ultimam partem addo, ut excipiam habitus fidei et spei, de quibus est alia ratio specialis, ut in fine dicam. Hanc opinionem tenent imprimis omnes auctores, qui docent gratiam in suo reali esse augeri statim per omnia et singula opera meritoria. Inter Thomistas etiam communior magisque recepta sententia est, non esse constituentiam differentiam inter gratiam et charitatem. Et sine dubio hæc fuit sententia D. Thomæ; nam, sicut in 2. 2 negavit augeri charitatem per actus remissos, ita in 1. 2 idem negavit de gratia, et in 3 part., quæst. 87, ad 2, aperte negat augeri gratiam semper per actum, per quem potest remitti peccatum veniale, licet meritorius sit, ut ibi contra

Sotum declaravi. De aliis autem virtutibus infusis an semper augeantur, nihil invenio a sancto Thoma vel discipulis ejus declaratum; videntur tamen idem sentire quod de charitate, cum sit eadem ratio. Præterea aliqui ex Thomistis, qui dicunt augeri gratiam in esse gratiæ, non in esse entis, eamdem distinctionem accommodant charitati, ut cum proportione dicant charitatem in esse charitatis statim augeri per suos actus remissos, et per omnes actus aliarum virtutum, non tamen augeri in esse habitus. Ita sentit Alvarez dicta disput. 60. Et exponit, *in esse charitatis*, id est, *amicitiæ ad ipsum Deum*. At vero amicitia ad Deum duo includit, scilicet, amari a Deo permanenter, et eodem modo amare Deum; unde, sicut justus non amatur a Deo, illo permanenti modo proprio justorum, nisi mediante gratia inhærente et reali, ita nec plus amatur in eodem genere amoris, nisi mediante gratia realiter et in se facta perfectiori, et eadem ratione ex parte hominis non crescit ratio amicitiæ, nisi charitas in se realiter augeatur. Unde Augustinus, in epistol. 57 ad Macedon., ut supra retuli, dixit Deum magis inhabitare unum justum quam alium, quia unus est sanctior alio, quia per gratiam et sanctitatem in illis habitat. Dicitur autem habitare proprie in amicis, unde nemo crescit in amicitia Dei, nisi in quo Deus magis inhabitat, et ideo repugnat crescere in amicitia, et non in ipsa virtute charitatis. Quod si dicatur amicitia crescere ratione actuuum, non oportet abuti vocibus, et illud augmentum tribuere habitui charitatis, cum revera non sit per denominationem extrinsecam ab actibus præteritis. De aliis autem virtutibus infusis, non explicat an in illis etiam aliqua simili distinctione utendum sit, an vero simpliciter negandum sit illas augeri, etiamsi gratia et charitas in illo esse augeantur; neutrum autem videtur probabile. Nam primum est inauditum, et vix potest intelligi, etiam quoad modum loquendi, si non sit omnino vanum. Secundum non est consequenter dictum, quia in omnibus debet servari propria, ut ostendemus.

6. *Assertio posita probatur primo.* — *Secundo.* — Omissis ergo inutilibus distinctionibus, conclusio nostra de vero augmentatione reali posita est. Probatur autem facile ex dictis, quia per actus remissos, vel per quoscumque quibus augmentum gratiæ meretur, meretur etiam augmentum charitatis, ut probatum est; et eadem ratio est de merito omnium

virtutum infusarum, quia, sine ulla dubitatione, saltem in gloria, omnes virtutes per se infusæ habebunt perfectionem, et intensiōnem proportionatam gratiæ, quia in patria omnia esse debent in summa proportione, et in pondere ac mensura; sed sicut gratia postulat has virtutes tanquam proprietates sibi connaturales, ita perfectior gratia illas postulat in gradu perfectiori et proportionato; ergo ita erunt in patria; ergo qui augmentum gratiæ in via merefut, consequenter etiam meretur proportionatum augmentum omnium infusarum virtutum; ergo sicut statim datur augmentum gratiæ, ita etiam charitatis et aliarum virtutum. Probatur hæc consequentia variis modis, quia accessorium sequitur principale; sed charitas et aliæ virtutes dantur ut accessoria ad gratiam, scilicet, ut proprietates consequentes illam; ergo aucta illa etiam augmentur, quia, sicut simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis, nam etiam augmento formæ consequenter debetur proprietatum augmentum. Unde argumentor secundo, quia hoc meritum augmenti gratiæ et virtutum potius est unum quam duo, sicut dicitur esse una actio qua creatur forma, et concreantur potentiae, quia ubi est unum propter aliud, vel ut accessorium ad principale, ibi est unum tantum; ergo etiam præmium illud statim per modum unius datur integrum, et sine diminutione deformi (ut ita dicam) et contraria connaturali proportioni gratiæ et virtutum, formæ et propriorum passionum, ac subinde contra illud philosophicum principium: Qui dat formam, dat consequentia ad formam.

7. *Probatur tertio.* — Tertio, quia frustra et sine ulla probabili ratione postulatur major dispositio ad augmentum charitatis et virtutum quam gratiæ, supposito merito sufficiente; tum quia cum aliquid non fit per se primo (ut sic dicam), sed ut resultans ex aliqua forma, non est ad illud necessaria specialis dispositio distincta ab ea que ad formam sufficit; sed virtutes infusæ consequenter ad gratiam infunduntur vel augmentur, et eodem modo sub merito ejusdem actus cadunt; ergo sola meritorii actus dispositio, quæ ad augmentum gratiæ obtainendum sufficit, ad recipiendum augmentum virtutum sufficit. Tum etiam quia rationes omnes, quibus probavimus non esse necessariam aliam dispositionem ad gratiæ augmentum, æque probant de augmento charitatis et aliarum virtutum; nimis, quia non aliter nec sub

alia conditione promissum est augmentum virtutum, quam gratiæ. Item, quia in hoc negotio non spectatur dispositio physica, sed moralis; nam actus etiam intensior non est dispositio physica, et ipse meritorius usus gratiæ et virtutis est sufficiens moralis dispositio tam ad virtutem quam ad gratiam. Item quia meritum est, in suo genere, causa sufficiens ut statim consequatur effectum sine alia dispositione subjecti, præter capacitatem et proportionem cum præmio secundum præsentem statum; augmentum autem charitatis est maxime proportionatum pro statu viatoris. Unde differentia illa, quæ inter habitus gratiæ et virtutum consideratur, quod illa non est principium proximum operandi, sicut sunt istæ, nullius momenti est, quia, licet virtutes sint proxima principia operationum, non sunt augenda per illas effective physice, nec etiam ut per dispositiones peculiares, cum quibus servent proportionem physicam, et alioqui earum augmentum est quodammodo magis necessarium pro statu viæ, et quodammodo majorem habet cum quolibet meritorio usu virtutis proportionem.

8. *Probatur quarto.* — Quarto, confirmari hoc potest inductione quadam, nam in omni alio modo infundendi gratiam, vel augendi illam, hoc videmus a Deo observatum, quod non postulat aliam dispositionem ad gratiam vel augmentum ejus, quam ad infusionem vel augmentum virtutum; ergo non est cur in solo merito dicamus aliam esse legem a Deo statutam. Antecedens patet in prima justificatione, tam extra sacramentum quam in illo, nam eadem dispositio quæ sufficit ut gratia infundatur, ad virtutes sufficit; et quæ satis est ut gratia in tali gradu infundatur, satis etiam est ut in eodem gradu virtutes infundantur. Idem videre licet in augmento quod datur per sacramenta, sive parvulis nullam habentibus dispositionem, ut sunt infantes quando confirmantur, sive adultis, qui juxta suam dispositionem aliquod augmentum ex operato recipiunt, nam cum proportione ad gratiam augmentum virtutum confertur. Consequentia autem probatur, quia non est causa minus efficax augmenti gratiae meritorum ex promissione divina quam sacramentum, verbi gratia; ex institutione divina unumquodque in suo genere; nec magis est necessaria specialis dispositio ad augmentum virtutum distincta ab illa quæ sufficit ad augmentum gratiæ, quando hoc augmentum datur ex opere operantis propter meritum,

quam cum datur ex opere operato per sacramentum, quia neque illa major necessitas ostendi potest ex ordinatione Dei, nec cum fundamento cogitari potest ex natura rei; ergo, sicut dicere non possumus in sacramento augeri gratiam cum tali dispositione, non autem charitatem vel alias virtutes sine majori dispositione, ita neque id dici potest probabiliter de augmentatione per meritum.

9. *Probatur ultimo.* — Tandem sumitur ratio ex generali augmentatione justitiae, addita Concili Tridentini auctoritate; non enim tantum dicit augeri gratiam per merita vel (quod idem est) per opera justorum, sed dicit augeri justitiam per Christum acceptam, sic enim ait, cap. 40: *Renovantur de die in diem, hoc est, mortificando membra carnis sue, et exhibendo ea arma justitiae in sanctificationem per observantiam mandatorum Dei et Ecclesie, in ipsa justitia per Christi gratiam accepta, cooperante fide bonis eorum operibus, crescunt atque magis justificantur.* Quibus verbis adjungenda sunt alia ex cap. 7: *Unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum, hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur per fidem, et spem, et charitatem.* Justitia ergo, quam justi per Christi gratiam accipiunt, tres illas virtutes includit, seu gratiam et dona, ut in principio ejusdem capituli dixerat; sed in illa justitia crescunt justi, quando in gratia crescunt; ergo ex mente Concilii in virtutibus simul crescunt. Item non solum magis sanctificantur, aut acceptantur, aut gratificantur, sed etiam *magis justificantur*; at justificatio proprie et integre sumpta non solum gratiam in essentia animæ, sed formalius et propinquius rectitudinem potentiarum per virtutes infusas, et maxime per charitatem includit; ergo si per singula opera meritoria justus magis justificatur, profecto in virtutibus infusis crescit, et maxime in charitate. Quod optime confirmant verba Augustini sæpe adducta: *Inchoata charitas, inchoata justitia est; aucta charitas, aucta justitia est*, etc.

10. *Ex comprobata sententia corollaria inferuntur prioribus contraria.* — Et hinc solutum relinquuntur contrariæ sententiæ fundamentum. Possuntque facile inferri corollaria, illationibus prioris sententiæ contraria, nimirum, charitatem augeri non solum per proprios actus, tam intensos quam remissos, sed etiam per omnes actus aliarum virtutum, cum scimusque meriti sint. Atque idem dicendum sequitur de cæteris virtutibus per se infusi-

quæ gratiam et charitatem comitantur. Unde etiam concluditur, inter gratiam et charitatem cæterasque virtutes semper servari proportionem æqualitatis, et cum gratia et inter se, quia, sicut in hujusmodi æqualitate infunduntur, ita semper pariformiter augentur, non solum per sacramenta, sed etiam per meritum, ut ostensum est. Locutus autem semper sum de charitate et aliis virtutibus quæ gratiam consequuntur, et ab illa nunquam separantur, ut facite fidei et spei habitus exciperem, qui aliquid speciale in hoc habere videntur. Nam quia fides (et idem est cum proportione de spe) sine gratia et charitate conservari potest in hac vita, ut est de fide certum, et infra dicetur, ita etiam probabilius nobis visum est posse infundi sine gratia et charitate, non solum in sacramento baptismi, sed etiam extra illud; atque ita fieri, quoties homo, qui antea erat infidelis, incipit vere credere antequam vere pœnitentia vel sacramentum recipiat. Ex quo principio probabiliter iam intulimus posse fidem in peccatore augeri, sive intendi sine gratia et charitate, quæ nondum tali personæ insunt. Illud autem augmentum non potest esse ex merito de condigno, quia sine gratia esse non potest, et ideo diximus tantum esse posse per modum congruae dispositionis, quia per physicam efficientiam non est, ut etiam ostendimus. Et præterea in illis habitibus, et in illo genere augmenti verum est non fieri nisi per actus proprios uniuscujusque habitus, et per intensiores tantum, et solum secundum excessum.

11. *Augeri potest fides in carente gratia, adeo sine merito de condigno.* — Ratio est, quia cum ibi non intercedat efficientia physica, solum potest augmentum admitti ex alio principio, scilicet, cum causa secunda disponit sufficienter subjectum ad aliquam formam, et caret virtute introducendi illam, quasi ex naturali debito ad Deum spectat inducere formam, ut in generatione hominis et in ipsa supernaturalium habituum infusione observari videmus; ergo, ut Deus augeat fidem peccatoris, necessarium est ut dispositio supponatur quæ ad illud augmentum quodammodo cogat, cum meritum de condigno non intercedat. Dices satis esse meritum de congruo. Respondeo fortasse neque hoc inventiri in peccatore quoad hunc effectum; et saltem in actibus remissis certum est non dari, sed ad summum in intensioribus, et solum quoad excessum, et ita illæ due rationes vel conjunguntur in ordine ad idem augmentum,

vel in eamdem moraliter coincidunt, ut in lib. 12 videbimus.

12. *Instantia solvitur.* — Sed instari potest, juxta opinionem Durandi et aliorum dicentium habitus acquisitos etiam per actus remissos intendi, nam, si hoc verum est, per actus remissos fidei augebit Deus fidem infusam peccatoris. Respondeo imprimis fortasse illam opinionem non esse veram, nec multum probabilem. Deinde dico, ut aliquo modo probabilis sit, distinguendam esse duplē intensionem in habitibus acquisitis: unam præbentem virtutem ad intensiores actus promptius efficiendos, aliam dantem vim ad inferiores vel æquales actus facilius præstandos. De prima falsum omnino est habitum acquisitum augeri per actus remissos seu non intensiores, quia actus acquisiti non facilitant per se, nisi ad actus similes in specie et in gradu. Unde de altera probabilis est illa opinio, licet non facile explicetur qualis sit illa intensio. In præsenti ergo clarum est per actus remissos non augeri habitum fidei, in facultate intrinseca necessaria ad connaturaliter elicendos actus intensiores, quia ad hoc nulla est proportio in remissis, neque illam essent effecti, etiamsi tales actus possent efficere habitus infusos; ergo neque Deus illam confert per tales actus non meritorios de condigno. Altera vero intensio non habet locum in habitibus per se infusis, quia non dant facultatem operandi, sed facultatem et potentiam, ut in superioribus visum est, et ideo nullum superest augmentum ad quod actus remissi fidei disponant, et consequenter nullum ratione illorum confertur.

13. *Discrimen aliud fidei et spei ab aliis virtutibus infusis.* — Ex his vero sequitur aliud discrimen inter fidem et spem, et alias virtutes infusas, quod fides vel spes potest interdum esse intensior quam gratia vel charitas cæteræque virtutes, quod in eis inter se non contingit, ut diximus. Assumptum facile patet, quia fieri potest ut fidelis peccator actus fidei valde intensos eliciat, quibus fides multum augeatur, et postea remisse conteratur, et ideo gratiam et virtutes minus intensas recipiat. Et eadem ratione fieri poterit ut fides sit interdum intensior spe, et e converso, quia neutra intenditur dicto modo per actus alterius, quia id non faciunt per viam meriti de condigno, cum illud non habeant, nec per viam dispositionis, cum unusquisque actus solus ad proprium habitum disponat; potest autem peccator elicere actus magis intensos

fidei quam spei; ergo potest habere habitum fidei intensiorem, sicut eadem ratione potest prius tempore habere habitum fidei quam spei, si prius actum fidei quam spei eliciat. Et similiter poterit habere intensiorem habitum spei quam fidei, etiamsi non possit habere habitum spei sine habitu fidei. Quia fides est fundamentum spei secundum substantiam suam, non secundum intensionem. Quamvis enim quis nequeat habere actum spei sine actu fidei, nihilominus potest habere intensiorem actum spei quam fidei; quia, proposito per intellectum objecto, potest voluntas pro sua libertate magis conari ad suum actum quam intellectus conatus fuerit, applicando tale objectum, ut per se notum videtur.

14. *Dubium.* — *Probabilis opinio, fidem et spem per actus aliarum virtutum non intendi.* — Sed inquiret aliquis an e contrario possit gratia et charitas esse intensior quam fides vel spes. Quod pendet ex alia interrogatione, scilicet, an justus per actus aliarum virtutum mereatur augmentum fidei vel spei. In quo puncto P. Vasquez, disputat. 220, capite sexto, numer. 56, dicit fidem et spem in homine justo non intendi nisi per proprios actus, quia per alios non meretur justus augmentum fidei vel spei, et illi habitus non augentur nisi meritorie. Et hoc posterius supponit ex illo principio, quod non augentur physice per actus; alteram vero partem negantem charitati et aliis virtutibus meritum auguenti fidei et spei, nulla ratione vel testimonio probat; solum insinuat quod, cum fides et spes non sint conexæ cum charitate, sed possint esse sine illa, non est cur per actus illius meritorie augeantur, et a fortiori, nec per actus aliarum virtutum qui inferioris meriti sunt. Vel aliter, aliæ virtutes ideo sunt conexæ in augmentatione gratia, quia sunt veluti proprietates ab illa manentes; sed fides et spes non ita comparantur ad gratiam, sed illam præcedunt, et sine illa manent; ergo non est cur illi connectantur in augmentatione, ac subinde actus charitatis non merebitur illarum augmentum. Denique addere possumus fidem et spem possesse actibus per se augeri sine charitate, et ideo non est cur alienis actibus augeantur, alias melioris essent conditionis; pluribus enim modis augeri possent. Ex hoc ergo principio optime sequitur posse gratiam et charitatem esse intensiores fide in homine justo, qui paucos fidei vel spei actus, plures autem aliarum virtutum efficit, ut est per se clarum. Estque haec opinio probabilis.

15. *Probabilius est justum per quoslibet actus meritorios mereri augmentum fidei et spei.*

— *Deciditur dubium juxta proximam probabilitatem opinionem negative.* — Nihilominus judio probabilissime defendi, justum, per se loquendo, mereri per quoslibet actus meritorios augmentum fidei et spei sicut aliarum virtutum. Ratio esse potest, quia, licet fides non sit necessario connexa cum gratia, tamen gratia est necessario connexa cum fide (et idem est de spe); non potest enim gratia vel charitas sine illis esse. Unde, licet gratia non afferat secum fidem quando illam invenit in subiecto, nihilominus de se illam secum affert et ideo illam etiam intendit quasi per resultantiam, si illam minus intensam recipiat. Sicut forma ignis secum affert totum calorem sibi necessarium, ut a se resultantem; si tamen aliquem calorem invenit in subiecto, tunc ille non resultat; tamen resultabit intensio ejus formæ accommodata. Sic ergo poterit justus mereri fidei augmentum ut consequens augmentum gratiae. Et favet quod ex Concilio ponderavimus, quia justus meretur augmentum totius justitiae, nam fides et spes partes sunt justitiae. Item favet quod in principio, quando simul infunditur tota justitia, fides et spes infunduntur proportionatae gratiae et charitati; ergo etiam postea secundum eamdem proportionem augentur, per se loquendo, quia, si in habitu fidei vel spei supponitur tanta intensio vel major quam sit in gratia quæ de novo infunditur, nihil accrescit fidei vel spei propter rationem datam. Et similiter, si postea, quando augetur gratia per meritum, adhuc supponitur æqualis vel major intensio in fide, nihil ei addetur ratione talis meriti, quia id quod addi poterat et debebat, solum erat secundum commensurationem ad charitatem, et illud jam supponitur, quod est accidentarium, ut dixi. Quando autem fides non habet totum id quod gratia connaturaliter postulat, tunc consequenter ad ipsam gratiam semper augebitur. Et hoc supposito, facile concluditur gratiam et cæteras virtutes nunquam esse intensiores fidei et spei in statu virtutis, licet contrarium accidere possit in fide et spe propter intensiorem quam habere possunt cum sunt informes, nam illam non amittunt cum formantur, nec in illa crescunt ratione gratiae, donec gratia ad tantam intensionem perveniat; tunc autem non ob eam causam impediuntur, quoniam simul cum gratia ipsa augeantur.